

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

AFRIKAANS HUISTAAL V1

FEBRUARIE/MAART 2018

PUNTE: 70

TYD: 2 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 12 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. Hierdie vraestel bestaan uit DRIE afdelings:
AFDELING A: Leesbegrip (30)
AFDELING B: Opsomming (10)
AFDELING C: Taalstrukture en -konvensies (30)
2. Beantwoord AL die vrae.
3. Begin ELKE afdeling op 'n NUWE bladsy.
4. Trek 'n streep ná elke afdeling.
5. Nommer elke antwoord korrek volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik is.
6. Laat 'n reël oop na elke antwoord.
7. Skenk veral baie aandag aan spelling en sinskonstruksie.
8. Voorgestelde tydsindeling:
AFDELING A: 50 minute
AFDELING B: 30 minute
AFDELING C: 40 minute
9. Skryf netjies en leesbaar.

AFDELING A: LEESBEGRIP**VRAAG 1**

Lees en kyk na die tekste hieronder en beantwoord die vrae wat daarna volg.

TEKS A: ARTIKEL**ELKEEN VERTEL 'N STORIE**

– Elsabe Pepler

1	<u>In 2015 het ek op Facebook oor die Storieklub van Kaapstad gestruikel.</u> Ek het die Facebook-inskrywing opgevolg met 'n besoek aan hierdie Storieklub in 'n kerkie in Distrik Ses. Die kerkie was volgepak. Ek het toe besef mense hou van stories, veral wanneer dit deur 'n goeie storieverteller oorgedra word.	
2	In my latere navorsing oor stories het Jonathan Gottschall se verwysing na die mens as 'die storievertellende dier' in sy trefferboek, <i>The Storytelling Animal: how stories make us human</i> , my getref. Met verbale en nieverbale kommunikasie en metafore vertel ons, volgens Gottschall, elke dag vir mekaar wat ons voel en dink, hoe die lewe ons raak en hoe uitdagings ons karnuffel. Stories is die enigste manier hoe ons sin kan maak oor ons eie vrae oor waarom ons hier is, waar ons vandaan kom en waarheen ons gaan. Sy brein-op-fiksie-navorsing bewys mense se emosie sneller die brein- en liggaamsreaksies wanneer hulle na stories luister of na films kyk.	5
10
3	Baie van ons dink wanneer die storievertellende dier sterf, is die besittings wat hy/sy agterlaat, belangrik. Dit is nié. Die vraag is eerder: Wat was sy/haar stórie?	15
4	Die storieverteller werk met hierdie rou materiaal – <i>prima materie</i> – van die mens se geskiedenis: sy menslike belewenis, kultuur, gebeure, gevoelens, lewenslesse en avonture. Stories word oor geslagte heen oorvertel, hetsy deur kampvuurstories oor jagters, films, feëverhale, dierefabels, slaapyd-, skinderstories of oorloggeskiedenis.	20
5	Die invloed van stories is belangrik. In stories kry ons oplossings vir probleme; in ander genesing en groter begrip vir onself wanneer ons anders kyk na die storie van ons eie lewe. Die beste is: dit bevry die verteller én die luisteraar – veral wanneer die stories persoonlik en waar is.	25
6	'n Verdere waarde is 'n direkte verband tussen taalontwikkeling en die mondelinge storievertelling. In baie kulture is dit die enigste wyse waarop taal aan kinders oorgedra word. Deur voortdurend te luister na die ouers se tongval en woordeskat, ontwikkel die jong geslag se taalkennis.	
7	'n Verstommende onlangse ontdekking oor Westerse stories is dat honderde bekende stories vertel is vóórdat Engels of Frans bestaan het, en dat die stories wat mense vandag nog ken, waarskynlik in 'n uitgestorwe taal op rekord geplaas is. Daar word bespiegel dat stories 27 000 jaar gelede die enigste leermedium in baie lande was.	30

8	Stories en storievertelling is dus niks nuuts nie. Hoekom is daar steeds 'n behoefte aan formele storievertelling soos in Distrik Ses? Gilly Southwood het die antwoord. Sy het 'n storieverteller geword omdat stories die een algemene band is wat alle mense, ongeag kultuur, ouderdom, intelligensie, ras en geslag of klas saambind.	35
9	Sy glo soos, onder andere, die Afrikane van ouds dat dit 'n kuns is waarin jy opgelei moet word. Sy het hulp gesoek en Doug Lipman raak gegoogel. Hy het haar by die Internasionale Skool vir Storievertel in die kuns van storievertel opgelei. Daar het sy die Brit, Sue Hollingsworth, 'n internasionale storiëkundige, wat jaarliks 'n intensiewe storiëkursus aanbied, ontmoet. <u>'Sue se kursus het storievertel skielik in my brein van 2D na 3D verander,'</u> sê Gilly.	40
45
10	Storievertel dwing die luisteraar om sy/haar eie visuele konteks te skep. Gottschall se brein-op-fiksie-navorsing toon juis dat ons neurone spesifieke sinapse afvuur wanneer ons met Heidi se avonture, Harry Potter se vrese of die skrik vir Antjie Somers gekonfronteer word.	
11	Hollingsworth beklemtoon dat stories nooit enige reëls aan mense moet opdwing nie, maar eerder ruimte moet gee vir kreatiwiteit, verbeelding en veral emosies soos deernis. Deur stories maak een geslag 'n volgende ook touwys in lewenslesse, waardes en karakterontwikkeling. Sy sê sekere stories is moeiliker as ander om te vertel, veral persoonlike stories wat 'n mens kwesbaar laat, maar dis juis in hierdie kwesbaarheid dat ander mense déur jou storie vrede met hul eie stories maak.	50
55
12	In Suid-Afrika is die vertel van persoonlike stories 'n bekende gebruik. Voor die koms van televisie en die Internet het vorige geslagte hul tyd deurgebring deur hulle eie stories, heldedade, slaapyd- en kampvuurstories te vertel. Vandag se stories, in boek- of digitale formaat, verskil nie hiervan nie.	60
13	Ten spyte van al die tegnologiese ontwikkeling is daar steeds talle 'ongeletterde' mense. Wêreldwyd is storievertel een van die heel oudste gedokumenteerde wetenskappe en opvoedingsmetodes waarmee ongeletterde mense opgevoed word. Die taak van storievertelling is 'n formele een waarvoor 'n mens oor tyd as storieverteller moet kwalifiseer. Jy moet vaardighede aanleer en gereeld toetse ondergaan.	65
14	Of jy 'n opgeleide storieverteller is, of net doodgewoon van stories hou, kom ons vertel stories! Elke mens het, na alles, 'n storie. Dit is waarom daar 'n Storiëklub in Distrik Ses bestaan!	

[Verwerk uit *Taalgenoot*, Herfs 2016]

TEKS B: VISUELE TEKS

1 Klein-Karoo se kind

2 **ON**VERTelde

3 askoek • skuinskoek

4 saam te bly • saam kind te kry • lyk mos mode vir my • maar

5 vir my gaan jy nie kry • Bokkie, jy kan maar rol soos 'n bol,

6 maar na my toe sal jy weer kom hol.

7 **StORIES** VAN

8 **Ribstuk** Sy't mos weggeraak ... my net daar gelos, daar

9 by die kwarriebos.

10 As jy my trap en skop, wie sal vir jou lap en stop?

11 **AfRIKAANS**

12 Die hond het my beskry van die tafel afgesmyt.

Ilse Salzwedel

[Bron: www.maroelamedia.co.za]

VRAE: TEKS A

- 1.1 Wat bedoel die skrywer met die onderstreepte sin in paragraaf 1, met spesifieke verwysing na 'gestruikel'? (1)
- 1.2 Op watter wyses kommunikeer die 'storievertellende dier' stories? (3)

- 1.3 Wat impliseer die skrywer met die woord 'karnuffel' in paragraaf 2? (1)
- 1.4 Skryf TWEE opeenvolgende woorde uit paragraaf 4 neer wat presies dieselfde beteken as 'menslike belewenis, kultuur, gebeure, gevoelens, lewenslesse en avonture'. (1)
- 1.5 Storievertelling en die inhoud van stories is nie altyd positief nie.
Gee TWEE bewyse uit paragraaf 4 vir hierdie stelling. (2)
- 1.6 Op watter DRIE maniere het kinders in die verlede taal aangeleer? Dink jy vandag se kinders leer taal op dieselfde manier aan? Motiveer jou antwoord binne konteks. (4)
- 1.7 Wat het Gilly Southwood gemotiveer om 'n storieverteller te word? Hoe sluit haar standpunt oor die kuns van storievertelling by dié van die Afrikane aan? (2)
- 1.8 Herlees paragraaf 4 en 8.
Wat is die TWEE ooreenkomste tussen vandag se stories en die stories van 'n eeu gelede? (2)
- 1.9 Wat beteken die onderstreepte woorde in paragraaf 9 binne konteks van die teks? (1)
- 1.10 Daar word beweer dat mense voordeel uit stories trek.
Noem TWEE voordele uit paragraaf 8–10 wat stories bied. (2)
- 1.11 In paragraaf 11 word uitgebrei op die invloed van stories waarna in paragraaf 5 verwys word.
Motiveer hierdie stelling met DRIE redes. (3)
- 1.12 Waaraan skryf jy die bestaan van 'n storieklub in Distrik Ses toe? (2)

VRAE: TEKS B

- 1.13 Watter tegniek gebruik die uitgewer op die boekomslag om die leser se aandag te trek? (1)
- 1.14 Dink jy die woordgebruik in reël 8–9 oorreed die leser om hierdie boek se stories te lees? Motiveer jou antwoord. (1)

VRAE: TEKS A EN TEKS B

- 1.15 Lees reël 5–9 van TEKS B en paragraaf 3 van TEKS A.
By watter DRIE aspekte van 'prima materie' sluit hierdie reëls op die boekomslag aan? (3)
- 1.16 Ondersteun die titel van TEKS A die inhoud van reël 1, 2, 7 en 11 in TEKS B? Motiveer jou antwoord. (1)

TOTAAL AFDELING A: 30

AFDELING B: OPSOMMING**VRAAG 2**

Lees die teks hieronder en maak 'n opsomming van die **SEWE keuses wat ons in belang van die planeet moet maak**.

LET WEL:

- Jou opsomming moet in jou eie woorde (in volsinne) in **paragraafvorm** aangebied word en mag nie meer as 90 woorde beslaan nie.
- Dit is nie nodig om die opsomming 'n titel te gee nie.
- Dui die getal woorde aan wat jy vir die opsomming gebruik het.

TEKS C**LEEF 'N GROENER LEWE TER WILLE VAN ONS PLANEET**

*Om die planeet te red moet ons groener leef. Dit behels dikwels om eenvoudiger te leef, versigtiger te kies en gemaksug prys te gee. **Corné Coetzee** het ondersoek ingestel.*

Ter wille van die planeet en ter wille van ons kinders en hul kinders moet ons 'n bietjie meer dink oor die keuses wat ons maak. Voordat jy iets koop – 'n nuwe yskas aanskaf, of selfs kitskos eet – dink vooruit wat die uitwerking van jou koop op ons planeet gaan wees ... en kies dan om in belang van die aarde te koop.

Wanneer jy jou volgende vakansie beplan, vind uit watter vakansieoorde ingestel is op natuurbewaring en kies jou vakansie eerder by sulke plekke. Beperk die negatiewe gevolge van duur, gerieflike motors se uitlaatgasse deur werk toe te stap. Is gemaksug dan nie 'n red-die-aarde-leefstyl se doodsteek nie?

Waterbesparing lyk dikwels onnodig, maar dit is die regte keuse ter wille van ons sterwende planeet. Deesdae word onder andere waterdigte tydhouders vir die stort geïnstalleer wat suurstof by die water klits sodat jy minder water gebruik.

Om ter wille van die aarde groener te leef, impliseer dat jy doelbewus moet kies om bio-afbreekbare skoonmaakmiddels te koop. Koeksoda, boraks, wassoda, wit asyn of suurlemoensap en suiwer seep kan die basis vorm van byna alles wat in die huis skoongemaak moet word – boonop is almal bio-afbreekbaar.

Aardverwarming, chaotiese weerpatrone, droogtes of oorstromings en 'n groter wordende gat in die osoonlaag is op almal se lippe. Ons vrees dat inheemse woude as gevolg van ontbossing en die opkoms van industrieë sal verdwyn ... Hierdie situasie kan nog maklik omgekeer word deur inheemse bome te plant! Ongeag van waar jy bly: plant gereeld bome!

Hersirkulering is 'n keuse ten gunste van die aarde. Jy kan, byvoorbeeld, 'n eenvoudige herwinningstelsel ontwerp: plaas vyf houers in of naby die kombuis. Gebruik een vir afvalkos, een vir plastiek, een vir blikke, een vir skoon papier of kartonverpakking en jou gewone vullisdrom vir bottels. Sonder veel moeite word jou gemors óf verkoop vir hergebruik, óf verwerk in nuwe artikels. Deur hierdie eenvoudige proses van hersirkulering help jy ons planeet.

Ter wille van ons planeet, ons kinders en hulle kinders móét ons groen keuses maak!

[Bron: <http://showme.co.za/lifestyle/20-wenke-vir-n-eenvoudiger-groener-lewe>]

AFDELING C: TAALSTRUKTURE EN -KONVENSIES**VRAAG 3: ADVERTENSIES**

Lees die teks hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

TEKS D

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

EDUBLOX

Lees- en leerkliniek

*Vir leerders wat hulle volle potensiaal wil bereik ... leerders wat sukkel om te lees en te spel ... leerders wat wiskundige vaardighede wil bemeester. Ontwikkel studievaardighede, **onthouvermoë** en konsentrasie!*

Ons bied die sleutel tot akademiese prestasie en lewenslange leer.
 www.edublox.co.za

Monique van Heerden
 Helderkruijn: 011 764 5824
 Randburg: 011 791 3517

082 531 7200
 monique@edublox.com
 www.edublox.co.za

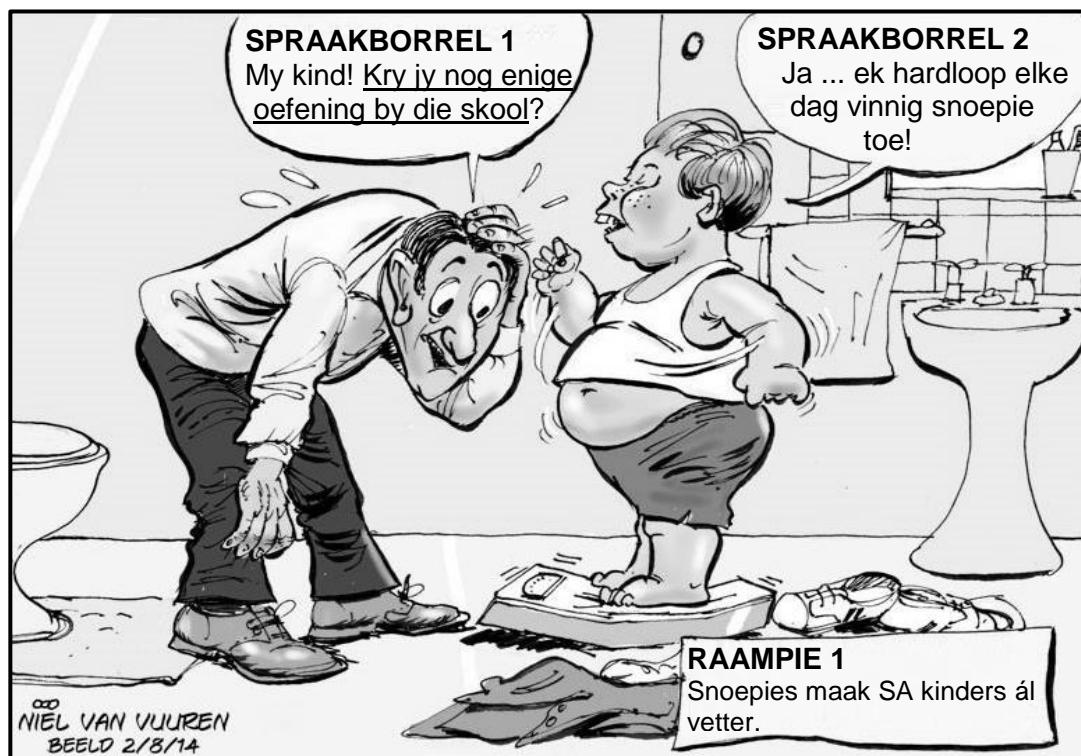
[Bron: www.kruiners.co.za/advertensie-edublox]

- 3.1 Vervang die skryfteken in reël 2 met 'n gepaste woord. (1)
- 3.2 Skryf 'n frase uit reël 3–4 waarmee die adverteerder die leser wil oorreed. (1)
- 3.3 Vervang die beletselteken/ellips in reël 4 met 'n gepaste voegwoord. (1)
- 3.4 Gebruik die onvoltooide/teenwoordige deelwoord van 'sukkel' in jou eie sin. (1)
- 3.5 Verbeter die spelfout in die vetgedrukte woord in reël 8 deur die woord korrek neer te skryf. (1)
- 3.6 Skryf die gesegde in reël 9–11 neer. (1)
- 3.7 Waarom is die konnotatiewe gebruik van 'sleutel' in reël 9 gepas? (1)
- 3.8 Dink jy die gebruik van boeke en die woorde 'Lees, Leer en Presteer' is in hierdie advertensie gepas? Motiveer jou antwoord. (2)
- 3.9 Gebruik die kern van die onderstreepte woord in reël 13 in 'n verklarende sin. (1)

[10]

VRAAG 4: SPOTPRENT

Lees en kyk na die teks hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

TEKS E

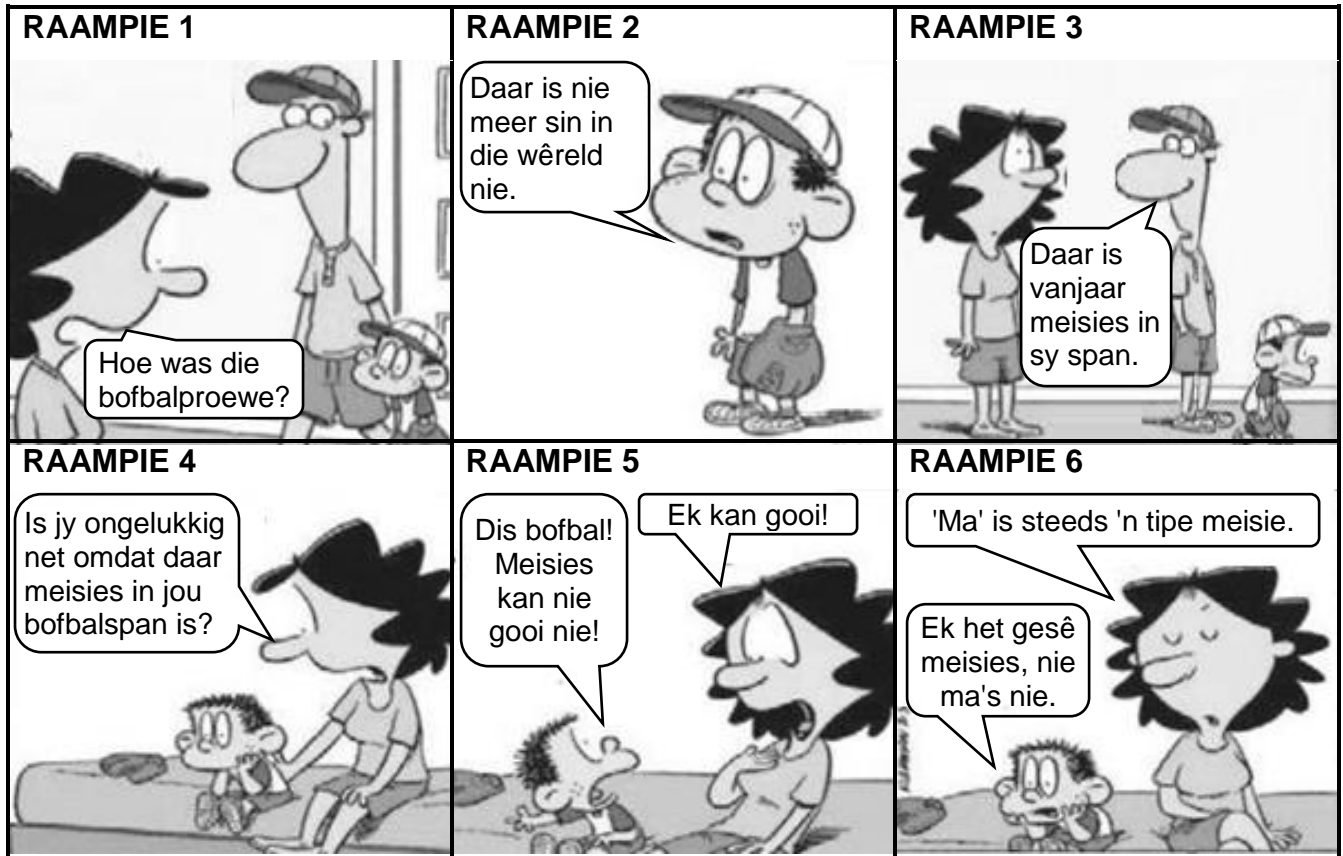
[Bron: www.netwerk24.com]

- 4.1 Gebruik 'skool' in SPRAAKBORREL 1 in 'n ander betekenisverband in 'n sin van jou eie. (1)
- 4.2 Herskryf die onderstreepte woorde in SPRAAKBORREL 1 in die ontkennde vorm. (1)
- 4.3 Wat is die funksie van die beletseltteken in SPRAAKBORREL 2? (1)
- 4.4 Skryf die bywoordelike bepaling van wyse in SPRAAKBORREL 2 neer. (1)
- 4.5 Brei die onderwerp in SPRAAKBORREL 1 met 'n byvoeglike bepaling uit. (1)

EN

TEKS F

GROEIPYNE

[Bron: <http://www.netwerk24.com>]

- 4.6 Wat impliseer die seuntjie met sy woorde in RAAMPIE 2? (1)
- 4.7 Op watter wyse sluit die pa se woorde in RAAMPIE 3 by die seuntjie se opmerking in RAAMPIE 2 aan? (1)
- 4.8 Is die vooroordeel van die seuntjie in RAAMPIE 5 geregverdig? Motiveer jou antwoord. (1)
- 4.9 Gebruik 'het' in RAAMPIE 6 as 'n oorganklike werkwoord in 'n sin van jou eie. (1)
- 4.10 Wat is die doel met die ma se antwoord in RAAMPIE 6? (1)

[10]

VRAAG 5: ARTIKEL

Lees die teks hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

TEKS G**GOEIE INHOUD IS DIE ANTWOORD**

- 1 Die bekroonde kosblogger Sam Linsell word beskou as een van die invloedrykste Suid-Afrikaanse kosskrywers in die digitale sfeer.
- 2 Sy het 90 999 volgelinge op Instagram, Twitter, Facebook en Pinterest en 'n bykomende 162 000 op Tumblr. Sy lewer ook twee blogs per week, (5.2) ... gelang van haar ander werk.
- 3 Nege jaar gelede het sy besluit die korporatiewe wêreld is vir die voëls. Sy het haar huis in Johannesburg verkoop, 'n goeie pos as handelsmerk-bemarker vaarwel geroep en Kaap toe getrek. Sy wou vir haarself werk en meer kreatief wees.
- 4 Sedertdien span sy as stilis, kosskrywer en -fotograaf haar kosblog in vir onder meer bemaking. En sy is nog nie een dag spyt oor haar besluit nie.
- 5 'Baie min mense kan nét uit hul blog geld maak. Maar dis deur jou blog wat mense bewus word van jou vaardighede en vir jou werk aanbied.' Sy werk in die gedrukte, digitale en filmmedia.
- 6 Sam kry baie internasionale werksopdragte en het al vir vier publikasies in Amerika en Australië, asook verskeie Suid-Afrikaanse publikasies as fotograaf en stilis gewerk.
- 7 As klein dogtertjie wou Sam 'n soetgebaksjef wees. Op 'n stoeltjie langs haar ma het sy (gedagte): 'Ek is gek na eet. Enigiets van 'n goeie hamburger, Italiaanse kos en vanieljesponskoek tot 'n varsgebakte Franse baguette met botter en 'n wig cheddarkaas.'

[Verwerk: *Sarie*, November 2016]

- 5.1 Verander die onderstreepte lidwoord in paragraaf 1 na 'n aanwysende voornaamwoord. (1)
- 5.2 Voltooi die vaste uitdrukking in paragraaf 2 deur die ontbrekende voorsetsel in te vul. (1)
- 5.3 Gee die vergrotende trap van vergelyking vir die onderstreepte woord in paragraaf 3. (1)
- 5.4 Gebruik die afgeleide werkwoord van 'stilis' in paragraaf 4 in 'n sin van jou eie. (1)
- 5.5 Skryf die leenwoord in paragraaf 5 neer. (1)

5.6	Wat is die betekenis van die onderstreepte voorvoegsel in paragraaf 6?	(1)
5.7	Waarom is die gebruik van die woorde, 'klein dogtertjie', in paragraaf 7 effektief?	(1)
5.8	Lei die korrekte vorm van die woord tussen hakies in paragraaf 7 af deur 'n metamorfeem/klinkerwisseling te gebruik.	(1)
5.9	Brei die onderstreepte sin in paragraaf 7 deur middel van 'n byvoeglike bysin uit.	(1)
5.10	Brei die laaste sin van hierdie artikel tot 'n volsin uit.	(1)
		[10]
	TOTAAL AFDELING C:	30
	GROOTTOTAAL:	70